

Mildare vintrar och aktivare sommarväder

Text: Helena Thorén Foto: Jenny Puronne Jansson & Jeppe Wikström

Vi är många som minns väderprognoserna i Radio Stockholm från Berga och ofta var det Lage Larssons röst vi hörde. Vi är också vana vid att se Lage Larsson berätta om vädret de närmaste dygnet i Aktuellt och Rapport. I själva verket är han pensionerad officer och meteorolog från flygvapnet, men han är också flitigt anlitad i kappseglingar runt jorden.

En vanlig kväll i TV-huset ger Lage Larsson tretton väderprognoser. Han börjar efter lunch och åker hem till Tyresö strax efter midnatt.

- Väderredaktionen är i nästan bemannad dygnet runt. När jag åkte hem i natt kom Per-Erik Åberg ett par timmar senare för att förbereda morgonsändningarna.

Under en sändning är det mycket som kan gå fel - och gör det. Varför?

- Det är vi meteorologer som ska se till att vi slutar i tid. Vädret brukar få två minuter, men om ett annat inslag har dragit över hugger de kanske tjugofem sekunder. Så vi improviserar alltid. Det är det ena.

Prognoserna har faktiskt nittio procents träffsäkerhet för några dygn framöver, men när lågtrycken kommer från Polen är det upplagt för att bli fel.

- De kan ha bildats nere över Balkan och fördjupas över Östersjön och då kan de antingen gå över Baltikum eller den svenska kusten. Fem grader fel förändrar vädret. Det vi trodde skulle bli en vacker solig dag blir istället en regnig blåsig dag.

Vädret har stort intresse. Tittarsiffrorna stiger med femtio procent när vädret börjar. Lage Larsson började på Sveriges Television 1996 och har varit meteorolog sedan 1971.

- Det var tillfälligheter som gjorde att jag blev meteorolog. Jag är uppfödd i skärgården vid Kristinehamn i Väneren och min far jobbade mycket som fiskare. Jag sökte in till flygvapnet efter studenten och läste officersutbildning parallellt med meteorologi, matematik och fysik.

Sedan flög Lage och var meteorolog på flygflottiljen i Nyköping fram till 1977 när den lades ner och han förflyttades till Berga, söder om Stockholm. Under sjutton år sände de väderprognoser åt Radio Stockholm.

- Innan vi började fanns inga prognoser för Stockholms skärgård och skärgården var vår grej i Berga. Vi formulerade om de militära prognoserna till vanligt förståeligt språk. Så enkelt var det.

Alla som varit i skärgården vet att vädret skiftar snabbt. Det är mycket mer lokalt än man kan tro.

- Underlaget har en otrolig påverkan. Det puttrar och kokar eller kyls av. När vindarna dragit fram över en viss geografi ser de helt annorlunda ut.

Betyder det att man kan lära sig förutse vädret?

- Ja, det är faktiskt så. Äldre personer som är uppväxta i skärgården kan gå ut på morgonen och lukta och säga "det blir dimma ikväll". De lever nära naturen och har observerat vädret så många år att de har våra fysikaliska vädermodeller i ryggmärgen.

Det är denna kunskap om hur vädret påverkas av geografin som Lage Larsson lär ut till seglare.

- De flesta seglare har det här jättekorta perspektivet. Jag kan lära dem hur fjärdar och landområden påverkar vindarna och lyfta deras kunskaper väldigt mycket. De som tävlar på hög nivå är redan mycket duktiga. Det ingår i sporten.

Vädret är mer lokalt än folk tror, men hur globalt är det? Vindarna blåser ju runt hela jorden.

- Det är mycket mer globalt och sammanhängande än många tror. En snabb väderförändring i USA slår ut våra prognoser. I maj förra året gjorde vi några riktigt dåliga prognoser. När vi gick igenom datamodellerna såg vi att tornados i Arizona kom redan i maj istället för i juni som modellerna räknade med. Kraftiga åskväder vräkte upp energi på hög höjd och gav kraftiga lågtryck utanför New York och Newfoundland som bara några dygn senare drabbade oss. På grund av klimatförändringarna måste vi nu ändra våra datamodeller.

Vilket är det typiska Tyresövädret på vintern och våren?

- I Tyresö har vi blidväder med snöslask och mycket mindre snö än i Roslagen. Det är påverkan från havet. När isen inte lägger sig som i år blir det en gråvinter. På våren är det solen över Södertörn som avgör vädret i Tyresö. I de centrala och västra delarna av Tyresö kan det vara 20-25 grader varmt, körbärsträden blommar och björkarna har ganska stora blad. Samtidigt en bit öster ut i Tyresö Strand kan det vara 10-12 grader och inte en björk med gröna blad. Det är sjöbrisen som gör att man ligger uppåt tre veckor efter därute.

Hur är det på sommaren i Tyresö?

- Sjöbrisen trycker bort molnen och Tyresö har ofta klart och vackert väder. Vid gränsen till Stockholm stad ligger molnfronten och över Skarpnäcksfältet kan det regna. Så lokalt är vädret.

Det var 1977 som familjen Larsson byggde ett hus på Persudde och där har de bott tills för tre år sedan.

- Nu bor vi i Södergården. Varken jag eller min fru är från Tyresö, men vår dotter föddes här och våra två grabbar som nu är vuxna bor också i Tyresö och så jag har fyra barnbarn här. Jag trivs bra här. Det är lite småstadskänsla och geografin är väldigt vacker. Det var egentligen inte så stor skillnad att flytta från Nyköping.

Både Lage Larsson och hans fru Marita kommer från småstäder. De var tvungna att flytta till Stockholm med jobbet.

- Vi hade hört om Bollmora och till och med Kumla skola var på tapeten då, men när vi kom till Tyresö tyckte vi det var väldigt fint. Lagom avstånd till staden så att man höll sig borta från värsta skrällen och rätt håll för att åka till jobbet och nära till skärgården. Båtlivet var vårt stora intresse även i Nyköping. Under tiden vi byggde bodde vi i Bollmoraberg.

Har du något smultronställe?

- Byn i Vissvass är otroligt vacker. Undrar om det är ett riktigt gammalt bysamhälle? Sedan är den västra stranden längs Kalvfjärden nästan obebodd, tyst och lugn. Där kan man se ugglor, havsörnen och fiskgjusar.

I sitt hus i Södergården följer Lage Larsson hur vädret utvecklar sig över hela jorden. Han är flitigt anlita som meteorolog i stora kappseglingar. Det startade 1988 när läkaren och reservofficern Roger Nilsson blev navigatör i Whitbread Round The World (numera Volvo Ocean Race).

- Marinen beordrade mig att hjälpa honom och jag var väldigt aktiv en bit in på 1990-talet, bland annat ombord på the Card. När gyrostabiliserade antenner installerades i fören på båtarna kunde jag ge dem statistik, modeller och förprogrammera deras system från land. Det sliter otroligt på kroppen att vara ombord. Seglarna gör varje dag av med lika mycket energi som om de skulle spela minst två hockeymatcher på elitnivå. Under en vecka kan de tappa tio kilo.

Lage Larsson arbetar också med något som är ganska nytt i Sverige, bioväder. Och det är inte bästa vädret för biobesök. Det är hur vädret påverkar oss i ett kort tidsperspektiv. Exempel finns från Bayern där man har "föhneffekten". Det är varma vindar från Afrika som regnar av sig över Alperna drabbar Bayern med kraftig temperaturhöjning och torka. På ett par timmar kan vädret slå om från sju grader och hög luftfuktighet till tjugotvå grader och torr luft.

- I Bayern har man sett att under "föhneffekten" ökar självmordsfrekvensen, bilolyckorna, kriminaliteten och kvinnor som föder då får det jobbigare. Operationer i hjärnan försöker man undvika.

I Sverige har vi inte så våldsamma väderomslag, men äldre människor känner ofta av växlingar även här. De kan få ont i knäna och lederna strax före regn. Gamla skador gör sig påminda och ärr kan börja klia.

Vi har fått ett mer extremt väder på grund av stigande temperaturer runt jorden som inte kan förklaras på annat sätt än människans påverkan. Klimatförändringarna är på allas läppar numera. Vad är det allvarligaste tycker du?

- Vi har haft en global temperaturökning på knappt en grad under de senaste femton åren. Det kan man tycka inte är så mycket, men då ska man veta att om medeltemperaturen skulle sjunka tre grader skulle vi ha istid här. Det viktigaste nu är medmännisklighet, förståelse och demokrati. I Sverige ska vi inte vara livrädda. Vi klarar ut det här för vi har en god ekonomi, sjukvård och kommunikationer. Det är i länder där man redan lever på gränsen som stora folkvandringar kan starta. Klimatförändringarna handlar om att vi måste dra ner på våra utsläpp av koldioxid av demokratiska skäl, för det kommer att bli mycket värre på vissa ställen på jorden.

Havsnivån kan höjas med sextio centimeter. Vad beror det på?

- Det beror på att inte bara luftens temperatur stiger utan även havens och då utvidgas vattnet. Höjningar på sju-åtta meter kommer inte att ske på flera hundra år. Då måste isen som ligger på land på Grönland och Antarktis nästan helt smälta bort .

Områden där det är torrt idag kommer att breda ut sig. Områden som översvämmas idag kommer att få fler och svårare översvämningar.

- Vi kommer att se drastiska förändringar i Polarhavet vid Kanada och Sibirien. Havsisen har smält snabbare än man trodde. Ett skäl är koleldning i Kina och Indien som smutsar ner is och snö och då reflekteras inte solens värme lika mycket. Det gav små felberäkningar i forskarnas kalkyler av hur klimatförändringarna accelererar.

Professor Bert Bolin var den första ordföranden för FN:s klimatpanel. Han var också först med att se hur ozonskiktet tunnats ut på grund av drivgaser. Innan han gick bort vid årsskiftet skrev han tillsammans med Bo Kjellén ett debattinlägg om hur allvarligt hotet är och hur brådskande det är att agera, men han varnade också för att rädslan är en dålig rådgivare.

- Vi har tappat ungefär tio år. Det som hände under 2007 var att forskarna blev tuffare i sina formuleringar och proppen gick ur. Det krävs världsomspännande politiska beslut. Bert Bolin hade den klara uppfattningen att vi i i-länderna måste ta ett ansvar. Vår ekonomiska utveckling har skett på de andras bekostnad. Det handlar om att lägga resurser på att hjälpa länder som Kina och Indien.

Vilken påverkan har klimatförändringarna i Tyresö?

- Vi kommer att få färre riktigt kalla vintrar. Det står nog inte på förrän vi får en vinter helt utan snö. Det kommer att påverka växtligheten. Vintrarna kommer att bli blåsigare eftersom isarna inte lägger sig. Under somrarna får vi ett mer aktivt väder. En värmebölja håller i längre och blir varmare. När det regnar kommer det mer nederbörd och när det blåser tar det i mer. Fler skyfall och kraftiga översvämningar kommer att ge större rasrisk. Kommuner som börjar bygga måste titta på sårbarhetsutredningen så att de inte bygger för lågt. Tyresö har rätt så mycket höjder, men vissa delar ligger lågt. Tekniska kontoret behöver tänka nytt. Tuffare beslut måste kanske fattas för vi kommer att bli mer väderberoende.

Lage Larsson

61 år

Gift med Marita, har tre barn och fyra barnbarn

Bosatt i Södergården

Driver Lages Weathering AB

Meteorolog, officer i flygvapnet och marinen, akademiker

Hängiven seglare, uppvuxen i Vänerns norra skärgård

Är anlitad som meteorolog i kappseglingar runt jorden

Åker gärna skidor i skogarna runt sjön Rudan väster om Haninge station

Tips! Boken "Hur vädret påverkar din hälsa" av australiensaren Manfred Kaiser och "Skärgårdsväder" av Jeppe Wikström & Lage Larsson